

ประโยค ป.ธ. ๓
ปัญหา บาลีไวยากรณ์
สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๕

๑. กรณฺ์ที่ทํ้าอักษระ มีเท้าไร ๆ อะไรบ้าง ๆ ในจํ้านวนนั้้น ปลายลั้่นเป็นกรณฺ์
ของอักษระตัวไหนบ้าง ๆ
๒. อากมสนธิกริโยปกรณฺ์ ในนิกคหิตสนธิ ใ้ล้งได้ในที่เช้นไรบ้าง ๆ ผลมิจฉั้ว
ในคํ้าว่า "ผลมิจฉั้ว วนสมิ วานโร" เป็นสนธิอะไร ๆ ตัดและต่ออย่างไร ๆ
๓. นามศัพท์ ในบาลีภาษานั้้น ทํ้าแบ่งลั้่งไว้เท้าไร ๆ อะไรบ้าง ๆ
ที่จัดเช้นนั้้น อาศัยอะไรเป็นหลั้ก ๆ จงตอบพร้อมทั้งยกตัวอย่างมา
ประกอบด้วย ๆ
๔. อาย อัย ปัจจัย เป็นไปในความอะไร ๆ ใ้ประกอบกับอะไร ๆ จงแจก คหุ
ธาตุ(ในความถึ้อเอา) ด้วยวิภคติมวคภวิสสันติเจพาะปรัสสบทมาคู้ ๆ
๕. ปัจจัยนามกิดก์ แบ่งเป็นกั้พวก ๆ และใ้ต่างกั้้อย่างไร ๆ คมภริจารี (อุทโท)
ลงปัจจัยอะไร ๆ เป็นรูปและสาธนะอะไร จงตั้งวิเคราะห้มาคู้ ๆ
๖. ลุตตสมาส กั้บ อลุตตสมาส มีลั้กษณะต่างกั้้อย่างไร ๆ จงตอบพร้อมทั้ง
ยกตัวอย่างประกอบ ๆ ลีลาทิสมุปนุณา (ภิกขุ) เป็นสมาสอะไรบ้าง จงตั้ง
วิเคราะห้มาตามลํ้าดับ ๆ
๗. ปุรณตทริต มีปัจจัยเท้าไร ๆ อะไรบ้าง ๆ อิทธิมา (ภิกขุ) แปลว่า อะไร ๆ
ลงปัจจัยอะไร ๆ ในตทริตไหน ๆ จงตั้งวิเคราะห้มาคู้ ๆ

ใ้เวลา ๓ ชั่วโมง.

เฉลย ประโยค ป.ธ. ๓

ปัญหา บาลีไวยากรณ์

๑. กรรมที่ทำอักษรจะมี ๔ ๆ คือ ชิวหามชฌ์ ท้ามกลางลิ้น ๑ ชิวโหปคุค์ ถัดปลายลิ้นเข้ามา ๑ ชิวหคค์ ปลายลิ้น ๑ สกฏจันน์ ฐานของตน ๑ ๆ
 ปลายลิ้น เป็นกรรมของอักษรที่เป็นทันตชะ ได้แก่ อักษร ๗ ตัวนี้
 คือ ค ถ ท ฐ น ล ส ๆ
๒. อากมสนธิกริโยปกรณ ในนิคคหิตสนธิ ใช้ลงในที่เช่นนี้ คือ เมื่อสระ กี้ติ พยัญชนะกี้ติ อยู่เบื้องหลัง ลงนิคคหิตได้บ้าง เช่น จกขุ - อุทปาติ เป็น จกขุอุทปาติ, อว-สิโร เป็น อวสิโร เป็นต้น ๆ
 ผลมิจนั้ว ในคำว่า "ผลมิจนั้ว วนสมึ วนโร" เป็นอาเทศ-
 นิคคหิตสนธิและโลปสระสนธิ ตัดเป็น ผล-อิจัน -อิว
 ระหว่าง ผล-อิจัน นิคคหิตอยู่หน้า สระอยู่หลัง แปลงนิคคหิตเป็น
 ม ต่อเป็น ผลมิจัน
 ระหว่าง ผลมิจัน - อิว นิคคหิตอยู่หน้า ลปสระเบื้องปลายได้บ้าง
 คือ ลป อิ ที่ อิว ต่อเป็น ผลมิจนั้ว ๆ
๓. นามศัพท์ ในบาลีภาษานั้น ท่านแบ่งเป็นลิงค์ ๓ ๆ คือ ปุงลิงค์ เพศชาย ๑
 อิตถิลิงค์ เพศหญิง ๑ นปุงสกลิงค์ มิใช่เพศชาย มิใช่เพศหญิง ๑ ๆ
 ที่จัดเช่นนั้น เพราะอาศัยหลัก คือ จัดตามสมมติของภาษาบ้าง
 ตามกำเนิดบ้าง ๆ
 ที่จัดตามสมตินั้น ยกตัวอย่าง ทาโร เมีย เป็นอิตถิลิงค์ สมมติให้เป็น
 ปุงลิงค์ ปเทโส ประเทศ เป็นนปุงสกลิงค์ สมมติให้เป็นปุงลิงค์ ภูมิ แผ่นดิน
 เป็นนปุงสกลิงค์ สมมติให้เป็นอิตถิลิงค์ เป็นต้น
 ส่วนที่จัดตามกำเนิดนั้น ตัวอย่าง ปุริโส ชาย เป็นปุงลิงค์ อิตถิ หญิง
 เป็นอิตถิลิงค์ เป็นต้น ๆ

๔. อาย อัย ปัจจัย เป็นไปในความประพฤติ ถ้าประกอบด้วยนามศัพท์ที่เป็น
คุณนาม แปลว่า ประพฤติ เช่น จิรายติ ประพฤติช้ายอยู่ เป็นต้น ถ้าประกอบ
กับนามศัพท์ที่เป็นนามนาม แปลว่า ประพฤติเพียงดัง เช่น ปุตุตติยติ
ย่อมประพฤติให้เป็นเพียงดังบุตร ฐูมายติ ย่อมประพฤติเพียงดังควัน
เป็นต้น ฯ ใช้ประกอบกับนามศัพท์ให้เป็นกิริยาศัพท์ ฯ

แจก คหุ ชาตุ (ในความถือเอา) ลง ฦหา ปัจจัย ด้วยวิภัตติหมวด
ภวิสสันติ เฉพาะปรัสสบทดังนี้

ปฺริส.	เอก.	พหู.
ป.	คณฺหิสฺสติ	คณฺหิสฺสนฺติ
ม.	คณฺหิสฺสตี	คณฺหิสฺสถ
อุ.	คณฺหิสฺสามิ, คณฺหิสฺสํ	คณฺหิสฺสาม

หรือแจก คหุ ชาตุ (ในความถือเอา) ลง อ ปัจจัย ด้วยวิภัตติหมวด
ภวิสสันติ เฉพาะปรัสสบท ดังนี้

ปฺริส.	เอก.	พหู.
ป.	คหิสฺสติ	คหิสฺสนฺติ
ม.	คหิสฺสตี	คหิสฺสถ
อุ.	คหิสฺสามิ, คหิสฺสํ	คหิสฺสาม

หรือแจก คหุ ชาตุ (ในความถือเอา) ลง เอ ปัจจัย ด้วยวิภัตติหมวด
ภวิสสันติ เฉพาะปรัสสบท ดังนี้

ปฺริส.	เอก.	พหู.
ป.	คหฺสฺสติ	คหฺสฺสนฺติ
ม.	คหฺสฺสตี	คหฺสฺสถ
อุ.	คหฺสฺสามิ, คหฺสฺสํ	คหฺสฺสาม

๕. ปัจจัยนามกิตก์แบ่งเป็น ๓ พวก ๆ และใช้ต่างกันอย่างนี้ คือ
 กิตปัจจัย ใช้สำหรับประกอบกับศัพท์ที่เป็นกัตตุรูปอย่างเดียว ๑
 กิจปัจจัย ใช้สำหรับประกอบกับศัพท์ที่เป็นกัมมรูปและภาวรูป ๑
 กิตกิจปัจจัย ใช้สำหรับประกอบกับศัพท์แม่ทั้ง ๓ เหล่า ๑ ๆ
 คมภีรจारी (อุทฺโท) ลง ณี ปัจจัย ๆ เป็นกัตตุรูป กัตตุสาธนะ
 วิ. คมภีเร จรตีติ คมภีรจारी (อุทฺโท) หรือเป็นกัตตุรูป กัตตุสาธนะ ลงใน
 อรรถแห่งตัสสี่ละ วิ. คมภีเร จรติ สีเลนาคิ คมภีรจारी (อุทฺโท) หรือเป็น
 สมาสรูปตัสสี่ละสาธนะ วิ. คมภีเร จริตุ สีมสุสาติ คมภีรจारी (อุทฺโท) ๆ
๖. ลุตตสมาส กับ อลุตตสมาส มีลักษณะต่างกันอย่างนี้ คือ ลุตตสมาส
 เป็นสมาสที่ลบวิภัตติของศัพท์หน้าเสีย ในเมื่อย่อศัพท์เข้าเป็นบทเดียวกัน
 ยกตัวอย่าง เช่น กจินสฺส ทฺสฺสํ เป็น กจินทฺสฺสํ ผ้ำเพือกจฺจฺน รมฺโย ฐนํ
 เป็น ราชนํ ทรัพย์ของพระราชา เป็นต้น
 ส่วนอลุตตสมาส เป็นสมาสที่มีได้ลบวิภัตติเช่นนั้น คงวิภัตติไว้ตามเดิม
 ยกตัวอย่าง เช่น ทฺเร นิทานํ เป็น ทฺเรนิทานํ วัตฺถุมนิทานํในทํไกล อฺรฺสฺสิ
 โลโม เป็น อฺรฺสฺสิโลโม พฺราหฺมโณ พฺราหฺมณํมีชนทํอก เป็นต้น ๆ
 สีสาทิสฺมฺปนฺนา (ภิกฺขุ) เป็น ตติยาตปฺปฺริสฺสสมาส มีจฺญฺฐิตฺตฺยชาติกรณ-
 พหุพพิทิสฺมาส เป็นภายใน ตั้งวิเคราะห์ตามลำดับ ดังนี้
 ฉ.ตฺล.พหุพ. วิ. สีสํ อาทิ เยสํ เต สีสาทโย (คฺณา)
 ฉ.ตป. วิ. สีสาทิหิ สฺมฺปนฺนา สีสาทิสฺมฺปนฺนา (ภิกฺขุ) ๆ
๗. ปุรณตฺททิต มีปัจจัย ๕ ตัว ๆ คือ ตฺย ถ จ ม อี ๆ
 อิทฺธิมา (ภิกฺขุ) แปลว่า (ภิกฺขุ) มีฤทธิ์ ๆ ลง มนฺตุ ปัจจัย ๆ
 ในตทิสฺตฺตฺติตฺททิต ๆ วิเคราะห์ว่า อิทฺธิ อสฺส อตฺถิติ อิทฺธิมา (ภิกฺขุ) ๆ